

Auteurspagina Philip Staal, 13 juni 2022.

“Luister goed en vergeet vooral niet dat echte verhalen verteld moeten worden. Als je ze voor jezelf houdt pleeg je verraad.”

Philip Staal strijdt al decennialang voor rechtsherstel van de Joodse Oorlogswezen. Een uiterst moeizame strijd met tal van teleurstellingen. Ondanks zijn uitgebreide en grondige onderzoeken die zijn gestaafd met alle benodigde bewijzen en vastgelegd in zijn boek ‘Roestvrij Staal’, zijn er nog altijd veel mensen en organisaties die, ondanks dat zij in eerste instantie verklaren dat hetgeen er in het verleden is gebeurd, niet anders genoemd kan worden dan misdadig, zich niet willen ‘branden’ aan bijvoorbeeld publicatie van artikelen die Philip Staal overlegt. Bang voor reacties, bang voor relaties. Dan de ogen maar sluiten of wegstaren, liever dan opstaan tegen dit grenzeloze onrecht.

Recentelijk gebeurde dat opnieuw door “De Vrijdagavond” [weigering van redactie](#), ... [het verwijderen van reacties](#).

Wilt u, ondanks dat deze redacties er het lef niet voor hebben, het meest recente stuk van Philip Staal toch lezen? Dat kan, lees hieronder zijn artikel van 13 juni 2022.

Joodse ethiek, maatschappelijk werk, en het vraagstuk van de Joodse wezen, 13 juni 2022

In 1941 werd ik geboren in Nederland. Op 21 mei 1943 kregen mijn broer Marcel en ik een laatste knuffel van onze ouders, Isaac en Anna Staal. Tante Cor loodste ons midden in de nacht, achter op haar fiets, naar een veilig onderkomen. Het plan was dat onze ouders later in de nacht zouden vertrekken naar een ander onderduikadres, maar Nederlandse burgers hebben mijn ouders verraden. Ze werden opgepakt door de Nederlandse politie en naar Westerbork gebracht. Op 8 juni 1943, zoals gebruikelijk op de dinsdag, zorgde Nederlands personeel van de Nederlandse Spoorwegen voor vervoer. Na een reis van drie dagen kwam de trein aan op het eindstation, Sobibor. Van dit transport heeft niemand de oorlog overleefd. Op een enkeling na, werden de mensen dezelfde dag vermoord.

Vier maanden na de bevrijding, op 17 september 1945, werd het personeel van de Nederlandse Spoorwegen door de toenmalige KVP-minister van Verkeer Van Schaik in de Haagse Houtrusthallen [toegesproken](#):

“Met uw treinen werden de ongelukkige slachtoffers naar de concentratiekampen gebracht. In uw harten was opstand. Toch hebt ge het gedaan, dat strekt u tot eer, het was de plicht die de Nederlandse regering van u eiste omdat het spoorbedrijf ook een der pijlers is waarop het economisch leven van het Nederlandse volk steunt en dat niet voortijdig in de waagschaal mocht worden gesteld.”

Na de oorlog groeiden wij op in weeshuizen. Op 30 januari 1948 werd door de Arrondissement-Rechtbank te Amsterdam beschikt dat ‘over de broers Marcel en Philip Staal de [voogdij is opgedragen](#) aan de ‘Rudelsheimstichting’, één van de Joodse voogdijinstellingen’.

Met medeweten en medewerking van de Nederlandse overheid, banken, verzekeraars en effectenhandelaren werden de Joden tijdens de Tweede Wereldoorlog systematisch beroofd en daarna vermoord. Rond het jaar 2000, na lange en moeizame onderhandelingen, kregen de Joodse oorlogsslachtoffers, moreel en financieel, rechtsherstel in de vorm van excuses en restitutie wegens de tekorten in het naoorlogse rechtsherstel, de zogeheten Maror-gelden (Morele Aansprakelijkheid Roof en Rechtsherstel). Het had tot eind vorige eeuw geduurd voordat ik, één van de voorvechters en ondertekenaars van de Maror-overeenkomst met de banken, de Amsterdamse beurs en de Joodse

organisatie, de kracht en overtuiging had gevonden om te vechten voor het rechtsherstel van de Joden in Nederland.

Op 8 mei 1945, enkele dagen na het einde van de oorlog, werd in de Staatscourant het Besluit Oorlogspleegkinderen (OPK) gepubliceerd. Dit besluit, gemaakt buiten de democratische rechtsgang waarbij het parlement betrokken hoort te zijn, zorgt ervoor dat veel Joodse kinderen binnen de christelijke pleeggezinnen worden gehouden. De overgebleven Joodse gemeenschap wordt buitenspel gezet. Voorzitster van de OPK was de gereformeerde Gezina Hermina Johanna van der Molen, die een belangrijke rol in het verzet had gespeeld.

De Joodse Coördinatie Commissie (JCC) zag het als een van haar belangrijkste taken ervoor te zorgen dat de Joodse oorlogswezen terugkeerden naar de Joodse gemeenschap. Net als vóór 1940 zou een Joodse voogdijvereniging moeten beslissen over deze Joodse kinderen. De Joodse woordvoerders begrepen dat ze de concurrentieslag met de stichting Oorlogspleegkinderen alleen dan met succes konden voeren als alle verenigingen, die zich op dat ogenblik met de verzorging van Joodse kinderen bezighielden, één Joodse organisatie zouden vormen.

30 augustus 1945 werd de stichting Le-Ezrath Ha-Jeled (LEHJ), 'Het kind ter Hulpe' opgericht. LEHJ belastte zich met de duurzame verzorging, opvoeding en behartiging van belangen van Joodse oorlogspleegkinderen. Om de benodigde fondsen voor de opvang van de Joodse kinderen te vinden en de bestaande middelen efficiënter te gebruiken, besloten verscheidene vooroorlogse voogdijinstellingen tot samenwerking met LEHJ. In 1950 kwam een fusie tot stand tussen de organisaties Le-Ezrath Ha-Jeled, de Bergstichting, het Joods Jongenshuis en de Rudelsheimstichting. De nieuwe organisatie kreeg de naam Gefuseerde Joodse Instellingen voor Kinderbescherming', meestal genoemd 'de Fusie'. Al vrij snel traden het Meisjesweeshuis, de Vereniging Megadlé Jethomim en Jozeboko toe tot deze fusie.

Le-Ezrath Ha-Jeled voerde vanaf dat moment alle financiële werkzaamheden van de samenwerkende instellingen uit. Feitelijk beheerde LEHJ –en niet de door de overheid aangestelde voogdijinstellingen– de vermogens van de Joodse oorlogswezen. Er was een 'Ijzeren Gordijn' ontstaan tussen Le-Ezrath Ha-Jeled en de Joodse voogdijinstellingen waar het de vermogensbeheer van hun pupillen betreft. Van een totaal van 1.363 Joodse Oorlogswezen kregen de Joodse voogdijinstelling het voogdijschap over 538 minderjarige Joodse kinderen.

Op 28 november 1946 werd bij notaris [Jakob van Hasselt](#), die als penningmeester van Le-Ezrath Ha-Jeled een belangrijke rol speelde bij het beheren van de vermogens van de oorlogswezen, de oprichtingsakte van Joods Maatschappelijk Werk (JMW) getekend, waarbij Joodse instellingen die bij maatschappelijk werk waren betrokken zich konden aansluiten. JMW en de Gefuseerde Joodse Instellingen voor Kinderbescherming gingen steeds meer samenwerken. Toch zou het nog tot 22 oktober 1981 duren voordat beide instanties integreerden. Op 1 januari 1982 trad de stichting JMW toe als deelnemer in het Centraal Beleggingsdepot van de Gefuseerde instellingen.

Om goed voorbereid te zijn op de onderhandelingen met de overheid en de financiële instituten heb ik eind vorige eeuw alle onderzoeksrapporten en boeken over het naoorlogse rechtsherstel bestudeerd. De verzekeraars, de overheid, de banken en de beurspartijen waren onder de loep genomen. Na bestudering van de onderzoeksrapporten en boeken viel mij één vergeten groep op. Een groep die in de naoorlogse dagen minderjarig en dus onmondig was. In geen rapport of boeken viel iets te lezen met betrekking tot het rechtsherstel van de kinderen die zonder ouders de oorlog overleefden. Puur uit nieuwsgierigheid ging ik zelf op stap om deze omissie te corrigeren. In mijn naïviteit dacht ik dat men dit punt vergeten was. Al snel begreep ik dat ik me vergist had. De voorzitter van de Stichting Platform Israël, Abraham Roet, en de directeur-bestuurder van JMW en adviseur van het Centraal Joods Overleg (CJO), Hans Vuijsje, meenden:

"Het jongste rechtsherstel is een strijd tussen Joden en niet-Joden en onenigheid in eigen kring moet worden vermeden".

Wat bedoelen Roet en Vuijsje met “onenigheid in eigen kring”? Bedoelen ze de strijd van Joodse oorlogswezen tegen de voogdijinstellingen om restitutie van hun vermogen dat onterecht nog bij deze instellingen ligt? Deze strijd kan alleen dan ontstaan nadat uit wetenschappelijk onderzoek is gebleken dat de vermogens van de oorlogswezen niet goed werden beheerd. Hadden ze wetenschap dan wel vermoedens over de uitkomst van dit wetenschappelijk onderzoek? Zou dat de reden zijn geweest dat er uit Joodse kring niet werd aangedrongen de Joodse voogdijinstellingen te laten onderzoeken?

Er bestond verschil van inzicht over de aard en wenselijkheid van een wetenschappelijk onderzoek: De oorlogswezen zochten waarheidsvinding. Het belang van wetenschappelijk onderzoek naar het vermogensbeheer en het eventueel daaruit voortvloeiende rechtsherstel ging en gaat voor ons, Joodse oorlogswezen, veel verder dan de materiële kant hiervan. Wij zien een dergelijk onderzoek als de toegangspoort tot het recht. De enige weg die kan leiden tot erkenning van het leed dat ons, bewust en onbewust, is aangedaan.

JMW was en is verontrust over zijn toekomst. En die verontrusting is gegrond volgens mijn door Nederlandse accountants, economen en onderzoekers geaccordeerde onderzoek. JMW neemt daarom geen risico en houdt het heft in handen.

Met medeweten en medewerking van JMW en LEHJ werden door accountants, advocaten, notarissen, makelaars, et cetera, een deel van het vermogen van de Joodse oorlogswezen weggesluisd.

In plaats van het initiëren van een wetenschappelijk onderzoek liet JMW de zaak door juristen bekijken. JMW liet daarmee het oordeel over aan de rechter. Echter, door zich te beroepen op verjaring, ontnam JMW de mogelijkheid van de burgerlijke rechter zich hierover inhoudelijk uit te spreken. De organisatie, die een moreel appèl doet op derden om zich niet op verjaring te beroepen in zaken van de Sjoa, doet dit zelf wel. Een paar maanden nadat ik mijn [onderzoeksrapport](#) had overhandigd ter bespreking met JMW (januari 2004), fuseerde JMW met LEHJ en de vooroorlogse Joodse voogdijinstellingen en ontfermde zich zo over het resterende miljoenen kapitaal.

Vorig jaar vernieuwde JMW zijn management en was het bereid dit heikele onderwerp bespreekbaar te stellen. De verwachting en hoop was dat deze besprekingen op een integere en juiste manier zouden gebeuren. Echter, al snel werd duidelijk dat deze hoop vervangen werd door een grote teleurstelling. JMW stelt weer een eigen nieuw onderzoek in.

Dit is een herhaling van zetten. In 2009 kwam het [rapport Rekenschap](#) uit. JMW financierde het onderzoek, stelde de onderzoekscommissie samen, formuleerde de opdracht, en stelde de onderzoekers aan. De [wezen-organisaties namen afstand](#) en de onderzoekers Hoek en Joor, reageerden in het [NIW van 2 januari 2009](#):

“De inhoud van onze opdracht was voor ons de reden af te zien van interviews met oorlogswezen.”

In 2016 kwam het rapport *De bestedingen van de Maror-gelden in Israël* uit. Toen het resultaat van het onderzoek niet was zoals JMW verwachtte, werd door de voorzitter van de Raad van Toezicht, Jaap Fransman, de opdracht/vraagstelling [met terugwerkende kracht gewijzigd](#) en verwijderde uitvoerder [Ernst & Young](#) feitelijke bevindingen.

Geen van de eigen door JMW geëntameerde onderzoeken maakt gebruik van de resultaten van mijn eigen onderzoeken, inclusief voorbeelden van diefstal door de Joodse voogdijinstellingen.

Na de oprichting van de Joodse staat in mei 1948 verkondigde Leo Cohen, adjunct-directeur van de Bergstichting, dat hij naar Israël wilde emigreren. De kinderen uit zijn groep hadden hun ouders en familie verloren en waren weggerukt bij hun onderduikouders. Ze voelden zich veilig en prettig bij de familie Cohen en wilden bij hen blijven. Uiteindelijk vertrok een groep van drieëntwintig oorlogswezen in maart 1951 onder verantwoordelijkheid en leiding van Leo en Riek Cohen naar Israël. De jongste was dertien jaar, de oudste zeventien. Met de trein vertrok het gezelschap naar Marseille en van daaruit ging de reis per boot naar Haifa, waar vrachtwagens klaar stonden om hen naar kibboets

Gvar'am te brengen. Een jaar later volgde een tweede groep van vijftien minderjarige pupillen van de Bergstichting. Dat de levensomstandigheden in het geïdealiseerde Israël niet in het minst leken op de beschutte wereld van de Larense Bergstichting, ondervonden niet alleen de kinderen, maar ook Leo en Riek Cohen. Eind 1953 besloot het echtpaar kibboets Gvar'am te verlaten om kort daarna terug te keren naar Nederland. De minderjarige oorlogspleegkinderen lieten zij zonder toezicht en opleiding achter in Israël, een land dat vijf jaar daarvoor zijn onafhankelijkheid had verkregen.

De voogdijinstellingen namen bij het aanvaarden van het voogdijschap een grote plicht op zich. Hoe is het dan mogelijk dat deze instanties het goedkeurden en zichzelf veel moeite getroostten om de emigratie van minderjarige oorlogswezen naar Israël mogelijk te maken? Ze zullen zich toch niet willen verschonen door te zeggen dat de minderjarige oorlogswezen uit eigen vrije wil naar Israël wilden gaan? Men zal deze minderjarige oorlogswezen, onder wie zevenjarige, toch niet de verantwoordelijkheid van hun emigratie in de schoenen willen schuiven?

Deze minderjarige oorlogswezen, verspreid over Israël, sommige in militaire dienst, over wie een Nederlandse instelling het voogdijschap en dus de verantwoordelijkheid had aanvaard maar geen enkele zeggenschap en/of invloed over hun doen en laten kon uitoefenen. Hiermee bereikte LEHJ – niet wettelijk maar wel de facto – dat ze de lasten van deze pupillen niet betaalden maar, wel de baten van deze kinderen ontvingen. De vermogens van deze kinderen bleven immers in Nederland en onder beheer van Le-Ezrath Ha-Jeled... zie [Roestvrijstaal](#) Speurtocht naar de erfenis van Joodse oorlogswezen, hoofdstuk 2, pp. 134-152.

Terug in Nederland klom Leo Cohen al snel op tot directeur van de Gefusioneerde Joodse Instellingen voor Kinderbescherming (LEHJ).

Voor veel van de oorlogswezen diende LEHJ schadeclaims in. Dit vereist enige toelichting, mede omdat de meeste oorlogswezen zich niet kunnen herinneren hun (ex-)voogd hiervoor gemachtigd te hebben.

Bij het bereiken van hun meerderjarige leeftijd kregen de oorlogswezen een brief van LEHJ en werd hun gevraagd de [bijgesloten machtiging](#) te tekenen. *“Wij kunnen alleen dan jouw zaak behartigen en afwikkelen na ontvangst van de getekende machtiging”*, zo stond in deze brief. De oorlogswezen, in het bijzonder de buiten Nederland woonachtigen, gehoorzaamden hieraan, ze wilden immers hun erfenis ontvangen. Voor het ontvangen van zijn/haar vermogen had de oorlogswezen geen andere keus dan de volmacht te tekenen. Hiermee zette hij/zij zichzelf wel buitenspel. Met deze volmacht kon LEHJ alle financiële belangen van hun ex-pupil behartigen. Omdat deze volmacht algemeen en zonder beperking van tijd was, werden de materiele schadeclaims bij de stichting Jokos (Joodse Kerkgenootschappen), ook als de kinderen meerderjarig waren, formeel-juridisch, terecht aangevraagd door LEHJ.

Notaris [Eduard Spier](#) was, tot zijn dood in 1980, één van de belangrijkste naoorlogse bestuurders binnen de Joodse gemeenschap. Van 1954 tot 1972 was hij voorzitter van het Dagelijks Bestuur van JMW. In de oorlog was hij hoofd van de Centrale Voorlichtingsdienst van de Joodse Raad en registreerde de persoonlijke en financiële gegevens van voor tewerkstelling opgeroepen personen. Notaris Spier moest de voorzittershamer van JMW in 1972 neerleggen, zoals hij dat noemde: *“wegens niet te formalistische handelingen betreffende aangelegenheden van Jokos”*.

In 1972/1973 stortte kantoor Spier circa 210.000 gulden in de kas van JMW. De voorzitter van Stichting Jokos heeft dit ook geweten, want ook die functie bekleedde Eduard Spier zelf. De gelden werden niet teruggegeven aan de rechtmatige eigenaren, de Joodse oorlogswezen.

De belangrijkste functionarissen van JMW deze eeuw, Hans Vuijsje (directeur-bestuurder), Harry van den Bergh, Jaap Fransman (voorzitters Raad van Toezicht) en thans, respectievelijk, Margo Weerts, Micha Glazer en Gideon Schrijver, waren en zijn van mening dat het voortbestaan van JMW afhankelijk is van de uitkomst van een wetenschappelijk onderzoek.

Het artikel [“Diep gevoelde excuses openen weg naar herstel”](#) in *De Vrijdagavond* van 25 mei 2022 is, niet toevallig, relevant voor de thans bij JMW weer spelende worsteling met het vraagstuk van de

Joodse wezen. Auteur Aviva Pels stelt dat volgens de joodse ethiek een fout een handeling is die een ander mens schade toebrengt. Duidelijk is dat dit criterium van toepassing is op [de omgang van JMW met de Joodse wezen](#). Volgens Pels is de belangrijkste opdracht van Hillel: Wat je zelf haat, doe dat een ander niet aan. JMW heeft zich hier niet aan gehouden. In de Maror onderhandelingen met de Nederlandse instanties vonden de Joodse organisaties verjaring een onverteerbaar argument, maar JMW gebruikte het wel tegen de Joodse wezen. Wat moet je doen om te weten dat een ander tekort is gedaan of gekwetst door jouw toedoen? Volgens Pels, om te beginnen, een klacht serieus nemen; de ander niet bij voorbaat afserveren; de woorden tot je laten doordringen; je innerlijk verplaatsen in de ander. JMW nam de klachten van de Joodse wezen niet serieus, maar sloot het archief, liet de zaak door juristen bekijken en liet het oordeel aan de rechter. Pas als het je raakt kan er een begin worden gemaakt met het herstellen van de schade; de Torah geeft een schema van herstelbetalingen aan; met 'oog om oog; tand om tand' wordt financiële compensatie voor geleden schade bedoeld. Deze stappen heeft JMW overgeslagen. Het [communiqué](#) van 16 november 2021 stelt:

“De Raad van Toezicht biedt daarbij namens JMW excuses aan betrokkenen vanwege JMW’s afstandelijke juridische opstelling ... In de omgang met de heer Staal heeft JMW zich in het verleden ten onrechte laten leiden door een afstandelijke juridische opstelling, zoals het zich beroepen op verjaring ...”

Echter, deze rechtszaak (midden 2004) heeft niets te maken met de naoorlogse roof van de Joodse wezen door hun voogdijinstellingen maar was aangespannen door Staal uit naam van de oorlogswezen om te voorkomen dat JMW zich zou ontfermen over het resterende miljoenen kapitaal van de voogdijinstellingen. Pas als het je raakt kun je beseffen dat excuses van de gehele naoorlogse roof aan alle 1.363 Joodse oorlogswezen op zijn plaats is.

Philip Staal
<https://staal.bz>

Econoom Philip Staal (1941) woont met vrouw en familie sinds 1963 in Israël. Hij is een van de ondertekenaars van de [Maror-overeenkomst](#) met de banken, de Amsterdamse beurs en de Joodse organisaties. Voor zijn inzet voor het rechtsherstel werd hij benoemd tot Ridder in de Orde van Oranje-Nassau.